

POSTANOWIENIA POLSKIEGO ZWIĄZKU PIŁKI NOŻNEJ

ARTYKUŁ 1 – Pole gry

Wymiary pola gry

1. Zawody mistrzowskie Ekstraklasy są rozgrywane na polach gry o długości 105 m i szerokości 68 m. Wszelkie odstępstwa od tego przepisu są możliwe jedynie za zgodą Komisji ds. Licencji Klubowych PZPN. Pozostałe zawody mistrzowskie szczebla centralnego mogą być rozgrywane jedynie na polach gry, których długość jest nie mniejsza niż 100 m, a szerokość nie mniejsza niż 64 m.
2. Wszystkie inne pola gry należy wyznaczać w wymiarach określonych warunkami lokalnymi, jednak zgodnie z Przepisami Gry, zachowując proporcje między ich długością i szerokością.

Oznaczenie pola gry

3. Prowadzenie zawodów bez wyraźnie oznaczonych linii mających zasadnicze znaczenie dla prawidłowego przebiegu gry jest niedozwolone. Linie te na polecenie sędziego muszą być poprawione.
4. Linia środkowa jest linią neutralną – należy jednocześnie do jednej i drugiej połowy pola gry. Zawodnik znajdujący się na linii środkowej uważany jest za zawodnika przebywającego na swojej połowie pola gry.
5. Na zawodach szczebla centralnego organizator powinien:
  - określić maksymalną liczbę fotografów wokół pola gry,
  - wyznaczyć linię fotografa poza liniami bramkowymi co najmniej 3 metry od tych linii, (chyba że regulamin danych rozgrywek stanowi inaczej)
  - zakazać fotografom przekraczania tych linii,
  - zabronić używania lamp błyskowych,
  - jednolicie oznakować uprawnionych fotoreporterów.

Chorągiewki

6. Chorągiewki różne i środkowe o wymiarach 30 cm x 40 cm powinny być koloru jasnego.
7. Drzewce chorągiewek muszą być umocowane w podłożu tak, aby poddawały się naporowi zawodników.
8. Sędziemu nie wolno prowadzić zawodów bez chorągiewek różnych, a zawodnikom nie wolno ich usuwać lub odchyłać. Uszkodzona chorągiewka różna musi zostać zastąpiona inną chorągiewką.

Bramki

9. Słupki bramkowe i poprzeczki mają szerokość i głębokość 10-12 cm.
10. Siatki bramkowe muszą być sporządzone z materiałów nie zagrażających bezpieczeństwu zawodników.

Weryfikacja pola gry

11. Każde pole gry i jego najbliższe otoczenie przeznaczone do rozgrywania zawodów musi być zweryfikowane. Komisja sporządza protokół weryfikacji w dwóch egzemplarzach, z których jeden otrzymuje gospodarz obiektu i ma obowiązek umieścić go w szatni sędziowskiej na widocznym miejscu.
12. Organizator zawodów jest zobowiązany do przygotowania pola gry zgodnie z Przepisami Gry.
13. O przydatności pola gry do zawodów rozstrzyga sędzia w dniu zawodów. Oceniając przydatność pola gry, sędzia bierze pod uwagę stan nawierzchni pola gry, jego niezbędne wyposażenie oraz oznakowanie. Ocenia również, czy stan przygotowanego do zawodów pola gry nie zagraża bezpieczeństwu uczestników. Decyzja podjęta przez sędziego jest ostateczna.
14. Jeżeli usterki, które zdaniem sędziego rzutowały na negatywną ocenę przydatności pola gry do zawodów nie zostaną usunięte, to zawody zarówno mistrzowskie, jak i towarzyskie nie mogą się odbyć.
15. Jeżeli stan pola gry, na skutek warunków atmosferycznych, uniemożliwia prawidłowe przeprowadzenie zawodów głównych, sędzia wyznaczony do prowadzenia przedmecz winien zgłosić swoje zastrzeżenia organizatorowi zawodów. W tym przypadku organizator musi przenieść przedmecz na inne pole gry lub odwołać go.
16. Jeżeli w czasie zawodów zostanie uszkodzona bramka, chorągiewka różna lub linie mające zasadnicze znaczenie dla prawidłowego przebiegu gry staną się niewidoczne, wówczas sędzia nie kończy zawodów przed upływem ustalonego czasu gry, lecz poleca organizatorowi zawodów usunięcie usterek. Jeżeli organizator zawodów nie jest w stanie usunąć usterek w ustalonym realnym czasie, zawody należy zakończyć. Sędzia winien wyczerpać wszystkie środki i możliwości pozwalające na doprowadzenie zawodów do końca.
17. Na zawodach drużyn młodzieżowych, gdzie odrębne regulaminy rozgrywek przewidują grę na małe, przenośne bramki, sędzia ma obowiązek dokładnie sprawdzić, czy stan tych bramek nie zagraża bezpieczeństwu zawodników oraz czy są one dobrze przymocowane do podłoża i zabezpieczone przed przewróceniem się.

18. Przeszkody stałe znajdujące się w bezpośrednim otoczeniu pola gry, mogące stanowić zagrożenie dla bezpieczeństwa zawodników, muszą być usunięte albo odpowiednio zabezpieczone przed rozpoczęciem zawodów, o ile znajdują się bliżej niż 3 m od linii bocznej lub 5 m od linii bramkowej.
19. Bezpośrednie otoczenie pola gry wyznaczane jest wewnątrz jego ogrodzenia; w jego skład wchodzi też tunel prowadzący do szatni.

Zastrzeżenia dotyczące stanu pola gry

20. Zastrzeżenia dotyczące stanu pola gry mogą być wnoszone do sędziego przed rozpoczęciem, jak też w trakcie zawodów. Zastrzeżenia muszą być przez sędziego zbadane, a w przypadkach uzasadnionych sędzia musi – poprzez kapitana drużyny gospodarzy – wyznaczyć organizatorom zawodów czas na usunięcie ewentualnych usterek.
21. Sędzia musi umieścić w sprawozdaniu z zawodów treść zastrzeżeń dotyczącego stanu pola gry, jak również wydane zarządzenia.

Organizacja widowisk piłkarskich

22. Organizator zawodów odpowiedzialny jest za utrzymanie porządku i spokoju publicznego na widowni i obiekcie, na którym rozgrywane są zawody przed ich rozpoczęciem, w czasie ich trwania, jak i po ich zakończeniu. Organizator zawodów musi zabezpieczyć niezbędną ilość służb porządkowych, odpowiednio oznakowanych.
23. Organizator zawodów musi przygotować dla uczestników zawodów oraz sędziów oddzielne, odpowiednio wyposażone szatnie znajdujące się w pobliżu pola gry. Przez okres ich użytkowania muszą one pozostawać pod stałym nadzorem organizatora zawodów.
24. Przejścia dla uczestników zawodów pomiędzy szatnią a polem gry powinny być odpowiednio zabezpieczone lub wyodrębnione od miejsc przeznaczonych dla publiczności.
25. Organizator zawodów musi zapewnić uczestnikom rozgrywanych zawodów pomoc medyczną w zakresie określonym przez regulamin danych rozgrywek przez cały czas ich trwania.
26. Organizator zawodów ma obowiązek zakazać wstępu na obiekt, na którym rozgrywane są zawody, osobom nietrzeźwym. Osoby zakłócające porządek, prowokujące do agresji, wznoszące ordynarne okrzyki muszą być bezzwłocznie usunięte poza obiekt sportowy. Odpowiednie zarządzenia informujące publiczność muszą być zawarte w regulaminach umieszczonych w miejscach łatwo dostępnych i widocznych.
27. Zawody piłki nożnej nie mogą odbywać się w żadnym przypadku na polach gry zamkniętych na mocy decyzji związkowego organu dyscyplinarnego lub państwowej władzy administracyjnej. Przed każdymi zawodami sędziowie oraz delegaci/obserwatorzy PZPN mają obowiązek sprawdzenia dokumentów zezwalających na przeprowadzenie zawodów piłki nożnej na danym polu gry.

ARTYKUŁ 2 – Piłka

Systemy używania piłek

1. Mecz może być rozgrywany systemem tradycyjnym lub wielopiłkowym.
2. Na zawodach szczebla centralnego obowiązuje system wielopiłkowy.
3. W systemie tradycyjnym do gry używa się tej samej piłki meczowej, a piłki zapasowe użyte są tylko wtedy, gdy piłka meczowa pęknie, stanie się niezdatna do gry lub zostanie wykopnięta tak daleko od pola gry, że zdaniem sędziego użycie piłki zapasowej znacząco przyspieszy wznowienie gry.
4. W systemie wielopiłkowym do gry używa się wszystkich piłek (minimum ośmiu), z których jedna używana jest bezpośrednio do gry, a pozostałe rozmieszczone są równomiernie wokół pola gry i znajdują się w posiadaniu przeszkolonych chłopców do podawania piłek. W każdej chwili, gdy piłka wyjdzie z gry, chłopiec, który jest najbliższym zawodnikowi oczekującemu na powrót piłki, winien podać swoją piłkę do tego zawodnika – gra jest kontynuowana tą piłką.
5. Chłopcy do podawania piłek winni nosić stroje sportowe tego samego koloru, lecz różnego od kolorów noszonych przez obie drużyny na polu gry oraz sędziów.

Ocena przydatności i wybór piłek do gry

6. O przydatności piłek do gry rozstrzyga wyłącznie sędzia.
7. Przed rozpoczęciem zawodów sędzia zobowiązany jest dokonać wyboru piłek oraz sprawdzić ich cechy fizyczne: wagę, obwód i ciśnienie zgodnie z Art. 2.
8. Wybrane do gry piłki pozostają pod kontrolą sędziów do końca zawodów.
9. Sędzia powinien w każdym przypadku zarządzić wymianę piłek w czasie trwania zawodów, jeżeli jego zdaniem wymiana ta ułatwi zawodnikom grę, a widzom jej obserwację.

Wymiana piłki niezdatnej do gry

10. Jeżeli podczas zawodów piłka oraz piłki zapasowe staną się niezdatne do gry, względnie zabraknie piłki do kontynuowania gry – sędzia nie kończy zawodów przed upływem ustalonego czasu, lecz wyznacza realny

- czas na dostarczenie piłki zdatnej do gry. Niedostarczenie przez organizatora zawodów zdatnej do gry piłki w wyznaczonym czasie zobowiązuje sędziego do zakończenia zawodów (z zastrzeżeniem pkt 11).
11. Jeżeli organizatorzy dostarczą piłkę po zakończeniu zawodów z powodu jej braku, a obie drużyny znajdują się ciągle na boisku bądź w drodze do szatni, to zawody te – o ile pozwolą na to warunki atmosferyczne (zapadające ciemności) – powinny być kontynuowane.

Obowiązki organizatora zawodów

12. Podczas zawodów sędziebla centralnego, organizator zobowiązany jest do zapewnienia minimum sześciu chłopców do podawania piłek. Musi on pouczyć ich o konieczności szybkiego dostarczania piłki zawodnikom. Niewywiązywanie się chłopców do podawania piłek z tych obowiązków musi być odnotowane przez sędziego w sprawozdaniu z zawodów.
Związki Piłki Nożnej określają w swych regulaminach, w których klasach rozgrywkowych, istnieje obowiązek zapewnienia chłopców do podawania piłek.

Zagrywanie piłką w pobliżu pola gry

13. Zabrania się zawodnikom rezerwowym i chłopcom do podawania piłek zagrywania przez nich piłką poza liniami bramkowymi lub bocznymi w czasie trwania zawodów. Obowiązkiem sędziego jest niedopuszczenie do tego rodzaju postępowania.

ARTYKUŁ 3 – Liczba zawodników

Zawodnicy

1. Zawody nie mogą być kontynuowane, jeżeli w jednej z drużyn jest mniej niż siedmiu zawodników.
2. Do sprawozdania z zawodów dopuszcza się wpisanie maksimum siedmiu zawodników rezerwowych.
3. Zawodnik nie posiadający aktualnie ważnej karty zdrowia nie może zostać dopuszczony do wzięcia udziału w zawodach.

Kapitan drużyny

4. Każda drużyna musi mieć kapitana. Prawo zwracania się do sędziego w sposób taktowny, w sprawach dotyczących zawodów, przysługuje wyłącznie kapitanowi drużyny i tylko w czasie przerwy w grze. Na ewentualne pytanie kapitana drużyny, sędzia udziela zwięzłej i jednoznacznej odpowiedzi, nie dopuszczając do polemiki. Kapitanowi nie wolno okazywać dezaprobaty dla decyzji sędziego.
Jeżeli z jakichkolwiek powodów kapitan opuszcza boisko przed końcem zawodów, winien przed zejściem przekazać swojemu zastępcy wyróżniającą go opaskę.

Składy drużyn

5. Przed rozpoczęciem każdego zawodów kierownicy drużyn wpisują czytelnie do sprawozdania z zawodów imiona i nazwiska zawodników oraz zawodników rezerwowych. Kapitan i kierownik każdej drużyny, czytelnie podpisują wypełnione w sprawozdaniu składy drużyn, poświadczając w ten sposób uprawnienia do udziału w zawodach zgłoszonych przez nich zawodników i zawodników rezerwowych. Nazwiska kapitanów drużyn muszą być podkreślone i oznaczone skrótem „kpt”. Do wzięcia udziału w zawodach uprawnieni są jedynie zawodnicy i zawodnicy rezerwowi wpisani do protokołu z zawodów przed rozpoczęciem meczu.
6. Oba zespoły muszą dostarczyć wypełnione sprawozdanie do sędziego najpóźniej:
  - na zawodach sędziebla centralnego –75 minut przed rozpoczęciem zawodów,
  - na pozostałych zawodach – 30 minut przed rozpoczęciem zawodów.Pierwszych 11 zawodników rozpoczyna zawody, pozostali są zawodnikami rezerwowymi.
7. Po tym jak sprawozdanie zostało wypełnione, podpisane przez obie drużyny i zwrócone do sędziego i jeżeli zawody nie zostały jeszcze rozpoczęte, mają zastosowanie następujące instrukcje:
  - a) Jeżeli jakkolwiek z pierwszych 11 zawodników nie jest zdolny do rozpoczęcia zawodów z jakiegokolwiek przyczyny, może być zastąpiony przez jednego z zawodników rezerwowych. Takie zastąpienie **nie** pomniejszy liczby zawodników rezerwowych. Zawodnik ten ma prawo być na ławce rezerwowych i wejść na boisko w późniejszej fazie gry. Podczas zawodów nadal można wymienić liczbę zawodników wynikającą z regulaminu rozgrywek.
  - b) Jeżeli jakkolwiek z zawodników rezerwowych nie może wyjść na boisko z jakiegokolwiek przyczyny, nie może być zastąpiony, co oznacza, że liczba zawodników rezerwowych zostanie pomniejszona, z zastrzeżeniem pkt. c.
  - c) Jeżeli bramkarz wpisany do sprawozdania nie może wziąć udziału w zawodach z jakiegokolwiek przyczyny, następny bramkarz nie wpisany uprzednio do sprawozdania może go zastąpić.
8. Zawodnik może pełnić równocześnie funkcję jednego z trenerów (również asystent trenera, trener bramkarzy itp.) oraz kierownika drużyny. Zawodnikowi nie wolno pełnić równocześnie żadnej funkcji związanej z opieką medyczną (lekarz, masażysta, fizjoterapeuta, itp.).

9. W razie naruszenia Przepisów Gry przez zawodnika pełniącego również funkcje opisane w pkt. 8, sankcje karne są stosowane jak w przypadku przewinień zawodnika, zawodnika rezerwowego i zawodnika wymienionego.

Niekompletny skład drużyny

10. Drużyna rozpoczynająca zawody w niekompletnym składzie – licząca mniej niż jedenastu zawodników – może w ciągu całego okresu trwania zawodów uzupełnić swój podstawowy skład zawodnikami wpisanymi do sprawozdania. O uzupełnianiu podstawowego składu drużyny sędzia musi zostać powiadomiony przez jej kapitana bądź kierownika drużyny.

Wejście i opuszczenie pola gry przez zawodnika

11. Drużyny zobowiązane są do stawienia się na polu gry w takim czasie, aby sędzia mógł (po sprawdzeniu ubioru i przeprowadzeniu losowania) punktualnie o wyznaczonej godzinie rozpocząć zawody. Taki sam obowiązek musi być przestrzegany przez drużyny po zakończeniu przerwy między pierwszą i drugą połową zawodów, a także ewentualnych dogrywek.
12. Zawodnik od momentu otrzymania od sędziego zgody na opuszczenie pola gry, do czasu jego opuszczenia, nie może brać udziału w grze.
Jeżeli zawodnik, zanim opuści pole gry, bierze udział w grze, zostanie napomniany za niesportowe zachowanie. Przerwana gra zostanie wznowiona rzutem wolnym pośrednim z miejsca przewinienia.
13. Zawodnik, którego wejście na pole gry wymaga zgody sędziego, powinien na nią czekać do czasu otrzymania od sędziego przyzwalającego znaku.
Prawo zezwolenia zawodnikowi wejścia na pole gry nie może być scedowane na innego członka zespołu sędziowskiego.

Wymiana zawodnika

14. Regulamin każdych rozgrywek określa maksymalną liczbę wymian zawodników, do której uprawniona jest drużyna podczas trwania zawodów,
15. Wymiana zawodników musi być przeprowadzona, wyłącznie w czasie przerwy w grze, z zachowaniem porządku i mieć następujący przebieg:
- osoba funkcyjna wpisana do sprawozdania, względnie sam zawodnik wchodzący, wręcza wyznaczonemu sędziemu technicznemu, względnie sędziemu asystentowi nr 1 kartkę wymiany zawodnika, która zawiera; imię, nazwisko i numer zawodnika wprowadzanego do gry oraz te same dane zawodnika opuszczającego pole gry, minutę dokonanej wymiany i nazwę drużyny, której ta wymiana dotyczy,
  - zawodnik rezerwowi – wchodzący do gry – oczekuje przy linii środkowej na pozwolenie sędziego na wejście na pole gry, po uprzednim opuszczeniu go przez schodzącego współpartnera,
  - do oczekującego zawodnika rezerwowego może podejść jedynie jedna osoba funkcyjna wpisana do sprawozdania z zawodów,
  - sędziowie powinni przyspieszać procedurę wymiany zawodników tak, aby nie tracić niepotrzebnie czasu trwania zawodów.
16. W zawodach prowadzonych z udziałem klubowych sędziów asystentów wymiana zawodnika na zawodnika rezerwowego następuje na wniosek kapitana drużyny. Obowiązki sędziego asystenta w zakresie wymiany zawodnika przejmuje sędzia.
17. Jeżeli po opuszczeniu boiska przez zawodnika przeznaczanego do wymiany, zanim zawodnik rezerwowi wejdzie na pole gry, zrezygnowano z wymiany, to zawodnik, który opuścił już boisko może powrócić na nie za zgodą sędziego.

Zawodnicy rezerwowi

18. Na ławce dla zawodników rezerwowych, poza zawodnikami rezerwowymi wpisanymi do sprawozdania z zawodów, mogą przebywać osoby funkcyjne. Liczbę i funkcje tych osób określają regulaminy rozgrywek. Ich nazwiska i funkcje winny być wpisane w załączniku do sprawozdania z zawodów – przed zawodami.
19. Zawodnicy rezerwowi (poza sytuacją opisaną w pkt. 8) nie są upoważnieni do udzielania jakichkolwiek wskazówek zawodnikom.
20. Sędzia nie ma prawa udzielania kar indywidualnych osobom towarzyszącym drużynom, uprawnionym do zajmowania miejsc na ławce dla zawodników rezerwowych, może jednak usunąć te osoby z ławki rezerwowych, poza bezpośrednie otoczenie pola gry. Powyższy zapis nie dotyczy sytuacji opisanych w pkt. 8 i 9.
21. Na przedmeczowym spotkaniu sędzia określa lokalizację strefy/stref rozgrzewki zawodników rezerwowych. Bierze pod uwagę to, aby rezerwowi nie wpływali na przebieg gry i komfort pracy sędziów. Podczas rozgrzewki zawodnicy rezerwowi noszą ubiór, odróżniający ich od zawodników obu drużyn.
22. Na zawodach szczebla centralnego strefa rozgrzewki zawodników rezerwowych musi być wyznaczona (np. plastikowymi znacznikami).
23. Jeżeli drużyna w trakcie meczu wykorzysta swój limit zmian, dalsza rozgrzewka pozostałych zawodników rezerwowych jest nieuprawniona.
24. Zawodnikom rezerwowym w trakcie rozgrzewki może towarzyszyć jeden z trenerów uprawnionych do przebywania na ławce rezerwowych.

Zawodnicy i zawodnicy rezerwowi wykluczeni z gry

25. Zawodnik, zawodnik rezerwowy, względnie zawodnik wymieniony wykluczeni z gry nie mają prawa zajmować miejsca na ławce dla zawodników rezerwowych i w bezpośrednim otoczeniu pola gry. Winni być usunięci poza ogrodzenie boiska i nie mogą przebywać w tunelu prowadzącym do szatni, niezależnie od tego, w jakim ubiorze się znajdują.
26. Jeżeli z jakiegokolwiek powodu bramkarz zostanie przez sędziego wykluczony z gry, zastąpi go zawodnik z pola, względnie (po zachowaniu procedur) bramkarz rezerwowy. Sędzia zezwala na krótką rozgrzewkę bramkarza rezerwowego. O czasie trwania tej rozgrzewki – biorąc pod uwagę panujące warunki pogodowe – decyduje wyłącznie sędzia.

ARTYKUŁ 4 – Ubiór zawodników

1. Zawodnicy powinni mieć koszulki z numerami na plecach. Numery muszą być wykonane w kolorze kontrastującym z kolorem koszulek tak, by mogły być z daleka widoczne.
2. Wpisanie imion oraz nazwisk zawodników i zawodników rezerwowych do sprawozdania z zawodów winno być dokonane zgodnie z numeracją koszulek zawodników. Prawdliwość tego stwierdzają podpisami kapitan i kierownik drużyny.

Kolory kostiumów zawodników

3. Zasady doboru strojów drużyn określają regulaminy rozgrywek.

Kontrola ubioru zawodników

4. Sędzia musi sprawdzić, czy zawodnicy posiadają zgodny z Przepisami Gry ubiór – w szczególności obuwie – przed rozpoczęciem zawodów, przed drugą połową zawodów, dogrywką i w innym czasie, kiedy taka potrzeba zachodzi. Kontrola ubioru przed rozpoczęciem zawodów, jak i przed ich drugą połową, winna odbywać się w miejscu do tego przeznaczonym, możliwie najmniej widocznym dla publiczności, tuż przed wejściem na pole gry.

Niedopuszczenie zawodnika do gry

5. Jeżeli zawodnik zamierza grać z opatrunkiem chroniącym go przed kontuzją (nawet za zgodą lekarza), sędzia ma prawo nie dopuścić go do gry, jeśli stwierdzi, że opatrunek stanowi zagrożenie dla innych zawodników.

ARTYKUŁ 5 – Sędzia

Uprawnienia i zadania sędziów

1. Do prowadzenia zawodów uprawniony jest sędzia wyznaczony przez Kolegium Sędziów.
2. Każdy sędzia zobowiązany jest do prowadzenia zawodów sumiennie, obiektywnie, na najwyższym poziomie fachowym, zgodnie z duchem „Przepisów Gry w Piłkę Nożną” i bezwzględnym przestrzeganiem zasad etyki sportowej.
3. Sędzia po zakończeniu meczu ma prawo złożyć publiczne oświadczenie wyjaśniające podjęte przez niego na boisku decyzje.

Władza sędziego

4. Władza sędziego nadana mu przez Przepisy Gry rozpoczyna się z chwilą przystąpienia do pełnienia swoich obowiązków w miejscu rozgrywania zawodów, do czasu zakończenia wszystkich czynności związanych z prowadzeniem zawodów w miejscu rozgrywania zawodów.
5. Wszelkie incydenty zaistniałe po zakończeniu wszystkich czynności związanych z prowadzeniem zawodów przez sędziego, muszą zostać opisane w sprawozdaniu z zawodów.

Sędzia na polu gry

6. Kontakt piłki z sędzią w czasie trwania gry nie powoduje przerwania gry. Piłka jest nadal w grze, a zawodnicy winni ją kontynuować.
7. Sędzia ma obowiązek w sposób widoczny sygnalizować zawodnikom i publiczności tuż przed zakończeniem każdej połowy zawodów (względnie dogrywki) ilość minimalnego czasu (minut) doliczonego na skutek nienormalnych przerw w grze.

Korzyść

8. Jeżeli sędzia nie przerywa gry kiedy drużyna, przeciwko której popełniono przewinienie, odnosi korzyść z takiego rozstrzygnięcia, musi on zasygnalizować odpowiednim gestem zastosowaną korzyść. Zaleca się użycie w tym przypadku również głosu.
9. Sygnalizacja „korzyść” może mieć miejsce tylko wtedy, gdy zaistniało przewinienie, a poszkodowany zawodnik lub jego współpartner pozostaje przy piłce. Wszelka wizualna sygnalizacja sędziego musi być zgodna z ustaleniami FIFA w tym zakresie.

Obowiązki sędziego przed zawodami

10. Zespół sędziowski wyznaczony do prowadzenia zawodów przez Kolegium Sędziów, zobowiązany jest do przybycia na miejsce rozgrywania zawodów, co najmniej 45 minut (na zawodach Ekstraklasy co najmniej 2 godziny; I i II liga – co najmniej 1,5 godziny) przed ich rozpoczęciem w celu:
  - sprawdzenia protokołu weryfikacji boiska,
  - sprawdzenia, czy pole gry nadaje się do przeprowadzenia zawodów,
  - określenia strefy rozgrzewki zawodników rezerwowych,
  - odebrania sprawozdania z zawodów z wypełnionymi składami drużyn,
  - sprawdzenia kart zdrowia zawodników,
  - dokonania oceny przydatności i wyboru piłek do gry,
  - przyjęcia ewentualnych zastrzeżeń od kapitanów drużyn,
  - omówienia zasad prowadzenia zawodów z sędziami asystentami oraz sędzią technicznym,
  - kontroli ubioru zawodników.
11. Kontrola pola gry pod względem jego przydatności do gry – w danych zawodach – polega na sprawdzeniu, czy:
  - wyposażenie i zabezpieczenie pola gry odpowiada wymogom Przepisów Gry i regulaminów rozgrywek,
  - siatki bramkowe są dokładnie przymocowane do bramek i podłoża,
  - wszystkie linie oznakowania pola gry są prawidłowo wyznaczone i wyraźne.

Pomoc sędziów asystentów

12. Sędziowie asystenci są pomocnikami sędziego. Sędzia nie może uwzględnić sygnalizacji sędziego asystenta, jeżeli zaistniałe zdarzenie z zajmowanego przez siebie miejsca na polu gry sam mógł lepiej ocenić.
13. Obowiązkiem sędziego jest respektowanie wskazań i oświadczeń wyznaczonego związkowego sędziego asystenta dotyczących zdarzeń, których sam nie mógł zobaczyć.
14. Sędzia nie uwzględni sygnalizacji sędziego asystenta, jeżeli jest przekonany, że sygnalizowane przewinienie nie wymaga przerwania gry lub jej przerwanie przyniosłoby korzyść drużynie, która zawiniła. Fakt nieprzyjęcia sygnalizacji powinien być znakiem umownym – gestem – przekazany sędziemu asystentowi.

Sprawozdanie z zawodów

15. Po każdym zawodach sędzia jest zobowiązany do wypełnienia sprawozdania z zawodów ściśle według wymogów organizatora rozgrywek i Kolegium Sędziów. W szczególności musi podać:
  - imiona i nazwiska sędziów,
  - rodzaj zawodów,
  - datę, godzinę i miejsce rozegrania zawodów,
  - nazwy drużyn uczestniczących w zawodach,
  - wynik końcowy zawodów – cyframi i słownie – oraz wynik do przerwy,
  - nazwę drużyny, która została zwycięzcą lub określenie „remis”,
  - stan atmosferyczny, stan pola gry, porządek przed, podczas i po zawodach,
  - dokonane wymiany zawodników, wpisując nazwiska i imiona oraz numery zawodników, nazwę drużyny i minutę, w której dokonano każdej wymiany,
  - kary indywidualne – napomnienia i wykluczenia z gry – nałożone na zawodników i zawodników rezerwowych, podając minutę nałożenia kary, numer, imię i nazwisko ukaranego zawodnika oraz szczegółowy opis przebiegu zdarzenia lub zdarzeń, które stanowiły podstawę do podjęcia przez sędziego decyzji o udzieleniu zawodnikowi kary indywidualnej,
  - stwierdzenie faktu sprawdzenia kart zdrowia i prawidłowości ubioru zawodników do gry,
  - ocenę zachowania się publiczności i osób towarzyszących drużynom,
  - czas przedłużenia każdej połowy zawodów z powodu nienormalnych przerw w grze.Sprawozdanie powinno być wypełnione w sposób czytelny, rzeczowy i zwięzły. Opis powinien dotyczyć przypadków, które miały negatywny wpływ na zachowanie dyscypliny i porządku oraz nieszczęśliwych wypadków, kontuzji.
Sprawozdanie musi być wysłane listem poleconym w ciągu 48 godzin po zakończeniu zawodów lub w tym terminie osobiście złożone we właściwym Kolegium Sędziów – chyba że regulaminy rozgrywek stanowią inaczej.
16. Po zakończonych zawodach sędzia sporządza informację o karach indywidualnych i innych zdarzeniach dyscyplinarnych mających związek z meczem. Informacja ta musi być podpisana przez kierowników drużyn. Tryb sporządzania informacji (sprawozdanie lub załącznik) precyzują regulaminy rozgrywek.

Zastrzeżenia i protesty

17. Kapitanom drużyn przysługuje prawo zgłoszenia sędziemu zastrzeżeń dotyczących niewłaściwego stanu, oznaczenia i wyposażenia pola gry. Zastrzeżenia muszą być zbadane przez sędziego, a w przypadkach uzasadnionych, sędzia musi wyznaczyć kapitanowi drużyny gospodarzy realny czas na usunięcie usterek.
18. Kapitanowie mają prawo, najpóźniej do zakończenia zawodów, zgłaszać protesty dotyczące tożsamości zawodników.
19. Sprawdzenia tożsamości zawodników sędzia może dokonać przed zawodami, w czasie przerwy między częściami gry lub po zawodach, zawsze jednak w obecności kapitanów obu drużyn. Konieczność sprawdzenia tożsamości zawodników po zakończeniu zawodów zobowiązuje kapitanów i kierowników drużyn do zatrzymania wszystkich zawodników, którzy uczestniczyli w grze do pełnej dyspozycji sędziego we wskazanym przez niego miejscu.
20. Jeżeli przyczyna, dla której złożono zastrzeżenie lub protest nie wygasa lub zaproponowane działania dla rozwiązania sporu nie satysfakcjonują wnoszącego, to sędzia musi umieścić w sprawozdaniu z zawodów treść zastrzeżenia lub protestu (z podpisem wnoszącego kapitana oraz kierownika drużyny), jak również wydane zarządzenia.
21. Okoliczność składania zastrzeżeń i protestów usprawiedliwia ewentualne opóźnienie rozpoczęcia gry każdej części zawodów.

Nieprzybycie sędziów na zawody, niedyspozycja sędziego

22. Jeżeli z wyznaczonej przez Kolegium Sędziów zespołu sędziowskiego nie stawi się sędzia, jego funkcję przejmuje wyznaczony przez Kolegium Sędziów sędzia asystent nr 1 albo sędzia techniczny, jeżeli został wyznaczony.
23. Jeżeli wyznaczeni do prowadzenia zawodów sędziowie z jakichkolwiek powodów będą nieobecni, kapitan drużyny gospodarzy musi co najmniej 5 minut przed wyznaczoną godziną rozpoczęcia zawodów zawiadomić o tym kapitana drużyny gości, wzywając go do przedstawienia kandydata do prowadzenia zawodów. Kapitanowie obu drużyn uzgadniają między sobą wybór jednego z kandydatów na sędziego. Jeżeli jeden z kandydatów jest sędzią związkowym, przysługuje mu prawo prowadzenia zawodów. Jeżeli zaproponowani kandydaci nie są sędziami związkowymi, o wyborze sędziego decyduje losowanie, przeprowadzone w obecności kapitanów obu drużyn.
Za dostarczenie prawidłowo sporządzonego sprawozdania z takich zawodów odpowiedzialny jest organizator zawodów.
24. Sędzia, który rozpoczął zawody, powinien je doprowadzić do końca. Wyjątek stanowi jedynie przypadek nagłej niedyspozycji sędziego, uniemożliwiającej mu dalsze prowadzenie zawodów. Funkcję sędziego przejmie wówczas sędzia techniczny, jeżeli jest wyznaczony, lub jeden z wyznaczonych sędziów asystentów. Nieobecność wyznaczonych sędziów asystentów zobowiązuje kapitanów drużyn do przedstawienia sędziemu kandydata, który poprowadzi zawody. Pierwszeństwo przysługuje kandydatom posiadającym uprawnienia sędziowskie.
25. Prowadzenie zawodów z jednym sędzią asystentem lub bez asystentów jest niedozwolone.

Przerwanie gry

26. W razie przerwania gry z powodu przejściowych zaburzeń atmosferycznych, sędzia zarządza zejście drużyn z pola gry do szatni. Powrót na pole gry nastąpi z chwilą zaistnienia dogodnych warunków atmosferycznych – na sygnał gwizdkiem sędziego.
27. Jeżeli zawody rozgrywane są przy świetle elektrycznym i nastąpi awaria oświetlenia lub zdaniem sędziego oświetlenie jest niewystarczające, sędzia, przerwając z tego powodu grę, wznowi po usunięciu awarii. W przypadku braku możliwości zlikwidowania awarii, w czasie określonym przez sędziego na podstawie informacji uzyskanej od organizatora zawodów, sędzia kończy zawody, opisując szczegółowo ten fakt w sprawozdaniu z zawodów.
Decyzję o terminie dokończenia meczu podejmą odpowiednie władze piłkarskie.

Zakończenie zawodów przed upływem ustalonego czasu gry

28. Sędzia zobowiązany jest do zakończenia zawodów przed upływem ustalonego czasu gry, w szczególności jeżeli:
  - jedna z drużyn zostanie zdekompletowana,
  - jedna z drużyn samowolnie zejdzie z boiska,
  - jeden z sędziów zostanie czynnie znieważony przez osobę niepożądaną lub jednego z uczestników meczu, a dalsze prowadzenie zawodów zagraża bezpieczeństwu któregokolwiek z sędziów,
  - zawodnik wykluczony z gry odmówi opuszczenia pola gry i nie opuści go w ciągu 2 minut od wydania decyzji,
  - wymiana niezdatnej do gry piłki nie nastąpi w ustalonym realnym czasie,
  - wyczerpane zostaną wszystkie możliwości zastąpienia uszkodzonego elementu obowiązkowego wyposażenia pola gry (bramka, chorągiewka różna),
  - podczas zawodów publiczność wtargnie na pole gry i nie zostanie usunięta w ciągu 5 minut,
  - publiczność ponownie wtargnie na pole gry,

- zachowanie publiczności zagraża bezpieczeństwu publicznemu, a brak jest dostatecznej ilości służb porządkowych,
- pole gry stanie się niezdatne do gry,
- zapadną ciemności uniemożliwiające kontynuowanie gry,
- nastąpi awaria oświetlenia i nie będzie możliwości jej likwidacji w ustalonym realnym czasie.

Niezależnie od powyższych zapisów zanim sędzia zarządzi przedwczesne zakończenie zawodów, winien wyczerpać wszystkie środki i możliwości, pozwalające doprowadzić zawody do końca.

29. Wznowienie i kontynuowanie zawodów zakończonych przed upływem ustalonego czasu gry z wyżej wymienionych powodów (z zastrzeżeniem Art. 2 ust. 11 Post. PZPN) jest niedopuszczalne.

W takiej sytuacji zawodnicy obu drużyn zobowiązani są do bezzwłocznego opuszczenia pola gry jednocześnie z sędziami, na wyraźne zarządzenie sędziego. Przyczynę oraz minutę przedwczesnego zakończenia zawodów sędzia szczegółowo opisuje w sprawozdaniu z zawodów.

30. Jeżeli zawody zostały zakończone przed upływem ustalonego czasu gry, nie upoważnia to sędziego do rozstrzygnięcia, czy jedna lub druga drużyna ma być uznana za przegrywającą zawody. Sędzia musi przesłać wyczerpujące sprawozdanie z zawodów do odpowiednich władz, które są jedynie uprawnione do podjęcia decyzji w tej sprawie.

31. Jeżeli w trakcie meczu sędzia stwierdzi, że jedna z drużyn świadomie dąży do przegrania meczu, to gry nie przerywa i nie interweniuje. Winien natomiast złożyć w tej sprawie stosowną informację do odpowiednich władz. Fakt ten należy odnotować w sprawozdaniu.

Bezpieczeństwo sędziów

32. Jeżeli jakiegokolwiek niebezpieczeństwo zagraża sędziom i drużynie gości, drużyna gospodarzy oraz organizator zawodów zobowiązani są zapewnić im wystarczającą ochronę. Jeżeli niebezpieczeństwo zagraża tylko sędziom – obowiązek udzielenia ochrony i pomocy spoczywa na obu drużynach i organizatorze zawodów.

33. Organizator zawodów odpowiedzialny jest za bezpieczeństwo sędziów zarówno przed, podczas ich trwania i po zawodach, jak i podczas opuszczania miejsca rozgrywania zawodów.

Kontuzja zawodnika

34. Na zawodach szczebla centralnego wprowadza się obowiązek stosowania noszy dla znoszenia kontuzjowanych zawodników poza linie ograniczające pole gry w celu udzielenia im pomocy lekarskiej. Zakazuje się dokonywania zabiegów medycznych kontuzjowanym zawodnikom na polu gry, jeżeli stosownej pomocy można udzielić poza polem gry.

Stosowanie noszy wymaga przestrzegania następujących zasad:

- Za posiadanie w czasie zawodów sprawnych noszy wraz z obsługą odpowiedzialny jest organizator zawodów. Organizator w miarę możliwości winien zapewnić dwie pary noszy dla umożliwienia szybkiego zniesienia dwóch, jednocześnie kontuzjowanych zawodników.
- Osoby do obsługi noszy muszą odznaczać się ubiorem – stosownie do pełnionej funkcji.
- Obsługa noszy wraz z noszami winna znajdować się w czasie zawodów w wyznaczonym do tego miejscu, w pobliżu zadaszeń dla zawodników rezerwowych.
- Jeżeli kontuzjowany zawodnik jest w stanie opuścić pole gry o własnych siłach, winien być do tego zachęcony przez sędziego, szczególnie gdy znajduje się w pobliżu linii ograniczającej pole gry (nie występuje w takich okolicznościach potrzeba zniesienia go z pola gry na noszach).
- Sędziowie mają obowiązek opisywać w sprawozdaniu z zawodów wszelkie niedociągnięcia ze strony organizatora zawodów w tym zakresie.

Spożywanie płynów przez zawodników

35. Zawodnicy i sędziowie mogą przyjmować płyny orzeźwiające podczas trwania zawodów, z zachowaniem następujących zasad:

- Podczas przerwy w grze zawodnicy mogą spożywać płyny z podanych im butelek plastikowych wyłącznie znajdując się na polu gry.
- Zabrania się wrzucania na pole gry jakichkolwiek opakowań zawierających płyny.
- Bramkarz może umieścić plastikową butelkę z płynem w rogu swojej bramki.
- Plastikowe butelki mogą być umieszczane, w odległości 1 m od linii bocznych, ale jedynie wtedy, gdy nie stanowią przeszkody dla sędziów asystentów w trakcie pełnienia przez nich swoich obowiązków.

36. W trakcie ekstremalnych upałów sędzia może zarządzić dodatkową przerwę na uzupełnienie płynów – nie więcej niż jeden raz w trakcie danej części gry (ok. 22.-23.minuty) i trwającą nie dłużej niż jedna minuta. Informacja na ten temat musi być przekazana kierownikom drużyn na przedmeczowej odprawie.

Zakończenie zawodów z powodu nie przybycia drużyny

37. Jeżeli sędzia odgwiżdżał zakończenie zawodów na skutek niestawienia się w regulaminowym czasie na polu gry jednej lub obu drużyn, a po tym fakcie stawią się one jednak w komplecie do rozegrania zawodów, sędzia zobowiązany jest prowadzić te zawody. Fakt opóźnienia drużyn sędzia opisuje w sprawozdaniu z zawodów.

Podjmując decyzję o prowadzeniu zawodów w opóźnionym czasie, sędzia winien uwzględnić porę dnia, to jest czy zaistniałe opóźnienie pozwoli zakończyć zawody w ustalonym czasie gry, przed zapadnięciem

ciemności. Ponadto sędzia winien także mieć na uwadze konieczność ewentualnego rozegrania w danym dniu, na tym samym polu gry, innych zawodów przewidzianych terminarzem.

Zarzuty nietrzeźwości sędziego

38. Sędziowie zobowiązani są do poddania się przed zawodami, lub po ich zakończeniu, badaniom na obecność alkoholu we krwi, gdy zarzut nietrzeźwości:

- stawia im kierownik jednej z drużyn lub delegowany na te zawody obserwator lub delegat PZPN lub ZPN,
- zostanie sformułowany wyłącznie na piśmie, zaś stawiający go musi legitymować się dowodem osobistym i zobowiązany jest własnoręcznie ów zarzut podpisać.

Po spełnieniu tych warunków, odmowa sędziego poddania się badaniu jest równoznaczna z przyznaniem się do stanu nietrzeźwości.

39. Badanie stwierdzające lub wykluczające stan nietrzeźwości musi spełniać następujące warunki:

- musi je przeprowadzić umundurowany, legitymujący się odpowiednim dokumentem służbowym, funkcjonariusz policji,
- z badania musi zostać sporządzony urzędowy protokół.

Jeżeli badanie stwierdza stan nietrzeźwości, sędzia ma prawo domagania się pobrania krwi w placówce służby zdrowia do dodatkowego badania, a stawiający zarzut mają obowiązek mu to umożliwić.

Wykluczenie nietrzeźwości sędziego powoduje obligatoryjne wszczęcie postępowania dyscyplinarnego przez właściwy organ PZPN lub ZPN w stosunku do stawiającego oszczerczy zarzut.

Postępowanie dyscyplinarne nie wyklucza cywilnych roszczeń ze strony pomówionego.

Korzystanie z zapisu wideo

40. Decyzje podejmowane przez sędziego dotyczące oceny faktów związanych z grą są ostateczne i nie mogą być zmienione. Zapis audiowizualny stanowi jedynie dodatkowy dowód w sprawach dyscyplinarnych.

41. W związku z coraz częstszą obecnością monitorów telewizyjnych wokół linii ograniczających pole gry, zakazuje się osobom przebywającym w strefie technicznej dostępu lub pozostawania w miejscu, z którego można oglądać obraz z monitorów, usytuowanych wokół boiska.

Ubiór i wyposażenie sędziów

42. Ubiór sędziów składa się z koszuli, spodenek, skarpet i butów piłkarskich. Sędzia i sędziowie asystenci powinni nosić koszule tego samego koloru i tej samej długości rękawów.

43. Do kompletnego wyposażenia sędziego – poza jego ubiorem – należy: gwizdek, gwizdek zapasowy, zegarek, stoper, notatnik z ołówkiem, moneta, względnie inny przedmiot do losowania oraz kartki: żółta i czerwona.

44. Sędziom nie zezwala się na noszenie niedozwolonej biżuterii.

45. Sędziowie mają obowiązek nosić emblematy odpowiadające ich kwalifikacjom, w połączeniu z pełnią funkcją, to znaczy:

- sędzia piłki halowej nie może nosić emblematu FIFA – FUTSAL, poza zawodami piłki halowej,
- sędziowie międzynarodowi mogą nosić emblematy FIFA na wszystkich zawodach, które prowadzą, także krajowych,
- sędziowie asystenci międzynarodowi nie mogą nosić emblematu FIFA – ASSISTANT, jeżeli prowadzą zawody jako sędziowie w zawodach niższych klas.

Regulaminy rozgrywek

46. Zobowiązuje się sędziów do znajomości i przestrzegania regulaminów wszystkich rozgrywek, na które są delegowani.

Inne sytuacje

47. Przepisy Gry w piłkę nożną oraz regulaminy rozgrywek zobowiązują sędziów, trenerów, kierowników drużyn, zawodników i działaczy sportowych do sportowej postawy, zarówno przed, w trakcie jak i po zakończonych zawodach.

48. Wszelkie przejawy wyrażania posądzeń o charakterze korupcyjnym w stosunku do uczestników zawodów będą surowo karane przez PZPN.

Zobowiązują się sędziów do kwalifikowania takich sytuacji jako wybitnie niesportowych i stosowania odpowiednich kar zgodnie z postanowieniami Artykułu 12 Przepisów Gry.

W przypadku niewłaściwego zachowania w tym zakresie przez zawodników i zawodników rezerwowych – sędziowie zobowiązani są zastosować karę wykluczenia (czerwona kartka), natomiast w przypadku pozostałych osób przebywających w strefie technicznej usunąć je na trybuny. Wyżej wymienione okoliczności, jak również inne zdarzenia – sędziowie, obserwatorzy i delegaci zobowiązani są do szczegółowego opisanie w swoim sprawozdaniu z zawodów.

49.. W przypadku złożenia sędziemu przed meczem propozycji o charakterze korupcyjnym przez osobę wpisaną do protokołu meczowego, osoba taka nie ma prawa w danym meczu zasiadać na ławce rezerwowych i winna być usunięta poza bezpośrednie otoczenie pola gry, bez prawa zastąpienia jej.

ARTYKUŁ 6 – Sędziowie asystenci

1. Sędziowie asystenci nie są uprawnieni do wydawania werdyktów. Ich wskazania są jedynie informacją dla sędziego i nie stanowią o przerwaniu gry przez sędziego. Prawo przerwania gry posiada wyłącznie sędzia.
2. Wszyscy uczestnicy zawodów, a przede wszystkim zawodnicy, trenerzy i działacze są zobowiązani traktować sędziów asystentów tak jak sędziego prowadzącego zawody.

Współpraca sędziów asystentów z sędzią

3. Sędzia asystent nr 1 zajmuje miejsce podczas zawodów na połowie pola gry, po stronie ławek dla zawodników rezerwowych. Odstępstwa od tego są dopuszczalne tylko w uzasadnionych przypadkach, gdy według oceny sędziego zmiana miejsca sędziów asystentów przyniesie korzyść współpracy całej trójki sędziowskiej.
4. Sędziowie asystenci zobowiązani są utrzymywać kontakt wzrokowy z pozostałymi członkami zespołu sędziowskiego.
5. Sędziowie asystenci mają obowiązek sygnalizowania sędziemu wszelkich zauważonych przez siebie naruszeń Przepisów Gry, a po przerwaniu gry przez sędziego, wskazania kierunku rzutu, jeżeli są przekonani, że sędzia mógł tego nie zauważyć. Ostateczna decyzja należy jednak zawsze do sędziego.
6. Sędziowie asystenci mogą wkraczać na pole gry dla zapobieżenia awantom lub dla wyegzekwowania odległości 9,15 m zawodników od piłki, jeżeli rzut wolny wykonywany jest w ich pobliżu. Egzekwowanie odległości powinni zawsze czynić z pozycji piłki.
7. Sędziom asystentom nie wolno pod żadnym pozorem wdawać się w dyskusje z zawodnikami, działaczami lub widzami.
8. Sędzia asystent jest zobowiązany do wyrażania w sposób jednoznaczny swojej opinii w każdej sprawie, w jakiej zwróci się do niego sędzia.
9. Sędziowie asystenci powinni poruszać się wzdłuż linii bocznej, po jej zewnętrznej stronie, nie przeszkadzając w grze i w taki sposób, aby piłka po odbiciu się od jednego z nich, nie mogła pozostać w grze.

Rola klubowych sędziów asystentów

10. Nieprzybycie na zawody wyznaczonego sędziego asystenta zobowiązuje kapitanów drużyn do przedstawienia sędziemu odpowiednich kandydatów na sędziego asystenta. Jeżeli kapitan drużyny gości nie przedstawi swojego kandydata, obowiązek przedstawienia kandydata na sędziego asystenta spoczywa na kapitanie drużyny gospodarzy.
11. Przed rozpoczęciem zawodów sędzia ma obowiązek zapoznać klubowych sędziów asystentów z ich podstawowymi zadaniami, jakimi są:
  - sygnalizowanie chorągiewką każdorazowego wyjścia piłki poza linie ograniczające pole gry,
  - wskazanie miejsca wrzutu i drużyny uprawnionej do wznowienia gry wrzutem.Klubowi sędziowie asystenci muszą być pouczeni, że wszystkie rozstrzygnięcia będą wydawane przez sędziego, dla którego ich wskazania są jedynie pomocną informacją, bez względu na ich poglądy i wskazania.
12. Klubowy sędzia asystent może być zastąpiony przez sędziego asystenta związkowego, wyłącznie za zgodą sędziego.

Chorągiewki sędziów asystentów

13. Przed rozpoczęciem zawodów organizator jest obowiązany dostarczyć sędziom asystentom dwie chorągiewki o wymiarach 30 cm x 40 cm, w dobrze widocznych kolorach.

ARTYKUŁ 7 – Czas trwania zawodów

1. Czas trwania gry określany jest przez regulaminy rozgrywek.
2. Mierzenie czasu gry przez sędziego rozpoczyna się z chwilą prawidłowego wprowadzenia piłki do gry przy rozpoczęciu każdej z części zawodów.

Przerwa między częściami gry

3. Zawodnicy mają prawo do minimum 5 minut przerwy między obiema częściami gry (chyba że regulamin danych rozgrywek stanowi inaczej). Sędzia nie ma prawa do jej skrócenia w przypadku gdy choćby jeden zawodnik nie wyraża na to zgody.

Doliczanie straconego czasu gry

4. O tym czy przerwa jest normalna, czy też wymaga doliczenia straconego czasu, decyduje tylko sędzia zawodów. Liczba doliczonych minut leży jedynie w gestii sędziego.
5. Wskazanie przez sędziego liczby minut, o które przedłuża każdą część zawodów jest jedynie wskazaniem minimalnej ilości doliczonego czasu. Jednak sędzia czas ten może powiększyć, jeśli uzna to za uzasadnione,

biorąc pod uwagę ewentualne przerwy, które nastąpiły już w doliczonym czasie gry. Sygnalizacja o doliczonym czasie gry powinna mieć miejsce na końcu ostatniej minuty każdej części gry.

Uwagę o doliczeniu straconego czasu gry do czasu trwania każdej części zawodów, sędzia musi zamieścić w sprawozdaniu z zawodów.

6. Jeżeli nienormalna przerwa w grze związana jest z koniecznością zejścia zawodników i sędziów do szatni, z chwilą zejścia sędzia wstrzymuje mierzenie czasu gry i ponownie rozpoczyna je z chwilą wznowienia gry. W momencie mijania 45. minuty sędzia sygnalizuje ilość doliczonego czasu gry bez uwzględnienia tej przerwy.

Omyłkowe, przedwczesne zakończenie części zawodów

7. Przedwczesne, omyłkowe zakończenie części zawodów i spostrzeżenie przez sędziego popełnionego błędu, kiedy drużyny nie opuściły jeszcze pola gry, zobowiązuje sędziego do poinformowania kapitanów drużyn o popełnionej pomyłce i kontynuowania gry.
8. Jeżeli sędzia omyłkowo, przedwcześnie zakończył pierwszą połowę zawodów i spostrzegł swój błąd po zejściu drużyn z pola gry, czas gry drugiej połowy nie może być powiększony o czas niedograny w pierwszej części zawodów.
9. Omyłkowe przedwczesne zakończenie zawodów i spostrzeżenie przez sędziego popełnionego błędu, kiedy drużyny opuściły już pole gry – powoduje odstąpienie sędziego od zamiaru dogrania uzupełniającego czasu gry, uważając zawody za zakończone. Fakt ten musi zostać szczegółowo opisany w sprawozdaniu z zawodów.
10. Jeżeli część zawodów została omyłkowo zakończona przed upływem ustalonego czasu gry w chwili, kiedy piłka była w grze, sędzia wznowi grę rzutem sędziowskim w miejscu, gdzie znajdowała się piłka w momencie przerwania gry. Jeżeli gra została przerwana, gdy piłka znajdowała się w polu bramkowym, rzut sędziowski sędzia winien wykonać z linii pola bramkowego, równoległej do linii bramkowej – z miejsca najbliższego temu, gdzie znajdowała się piłka w chwili przerwania gry.
Zakończenie części zawodów w innej sytuacji powoduje wznowienie gry stosowne do przyczyny jej przerwania.

Omyłkowe przedłużenie czasu gry

11. Wszystkie decyzje podjęte przez sędziego w omyłkowo przedłużonym czasie gry są ważne. Fakt omyłkowego przedłużenia czasu gry części zawodów, sędzia musi opisać w sprawozdaniu z zawodów.

Dogrywka

12. Dogrywka trwa dwa równe okresy 15-minutowe, jeżeli regulamin danych rozgrywek nie przewiduje inaczej.
13. Zawodnikom przysługuje prawo do przerwy przed dogrywką. Czas trwania przerwy przed dogrywką wynosi 5 minut. W czasie tej przerwy zawodnicy muszą pozostać na polu gry.
14. Przed dogrywką sędzia przeprowadza losowanie stron pola gry, na analogicznych zasadach, jak przed rozpoczęciem zawodów.
15. Po zakończeniu pierwszej części dogrywki zawodnikom nie przysługuje prawo do przerwy. Po zmianie stron niezwłocznie następuje rozpoczęcie drugiej części dogrywki.
16. Jeżeli wynik zawodów po dogrywce jest nierozstrzygnięty sędzia, zgodnie z regulaminem rozgrywek, zarządza wykonywanie rzutów z punktu karnego.

Zawody zakończone przed upływem ustalonego czasu gry

17. Jeżeli sędzia zakończył zawody przed upływem ustalonego czasu gry, obowiązany jest opisać w sprawozdaniu z zawodów:
  - przyczynę przedwczesnego zakończenia zawodów,
  - czas gry, w którym przedwcześnie zakończył zawody,
  - strony pola gry, które zajmowały drużyny w chwili zakończenia zawodów
  - nałożone kary indywidualne i wszystkie inne fakty związane z zawodami

ARTYKUŁ 8 – Rozpoczęcie i wznowienie gry

Stawienie się drużyn na polu gry

1. Drużyny zobowiązane są do stawienia się na polu gry w takim czasie, aby sędzia mógł punktualnie, o wyznaczonej godzinie, dać sygnał gwizdkiem na rozpoczęcie zawodów. Jeżeli zawody nie rozpoczną się punktualnie, sędzia opisuje w sprawozdaniu przyczynę opóźnienia.
2. Po wejściu na pole gry sędzia daje sygnał gwizdkiem do procedury związanej z rozpoczęciem zawodów. Jeżeli jedna lub dwie drużyny nie stawiają się na polu gry w składach, które umożliwiają rozegranie zawodów lub ich części, to po upływie 10 minut od gwizdka sędziego na rozpoczęcie zawodów lub ich części, sędzia powtórzy sygnał gwizdkiem i po dalszym 5-minutowym bezskutecznym oczekiwaniu zakończy zawody.
3. Jeżeli po sygnale gwizdkiem o nieodbyciu się zawodów nieobecna drużyna pojawi się na obiekcie i będzie to miało miejsce w czasie, gdy druga drużyna nie opuściła jeszcze obiektu, sędzia ma obowiązek te zawody

rozpocząć – z zastrzeżeniem, że opóźnione rozpoczęcie zawodów pozwoli na ich dokończenie, względnie nie naruszy harmonogramu innych zawodów rozgrywanych w danym dniu na tym obiekcie.

Rzut sędziowski

4. Przy wykonywaniu rzutu sędziowskiego zawodnicy zajmują takie miejsca, aby sędzia mógł swobodnie wykonać rzut.
5. Nie istnieje obowiązek uczestnictwa zawodników obu drużyn – czy jakiegokolwiek zawodnika – przy wykonywaniu rzutu sędziowskiego.
6. Przy rzucie sędziowskim piłka musi zostać opuszczona, nie zaś rzucona ku dołowi. Sędzia powinien trzymać piłkę w swojej dłoni, na wysokości wyciągniętej ręki.
7. Jeżeli podczas wykonywania rzutu sędziowskiego zanim piłka dotknie podłoża, nastąpi naruszenie Przepisów Gry, to po ewentualnym zastosowaniu kar indywidualnych, sędzia powtarza wykonanie rzutu sędziowskiego, gdyż piłka nie była w grze.

Opóźnianie wykonania wznowienia gry

8. Zawodnik, który nie stosuje się do polecenia sędziego i nie odsunie się na wymaganą odległość od piłki przy wykonywaniu wznowienia gry lub odmawia wykonania tego polecenia, zachowuje się niewłaściwie – zostanie ukarany napomnieniem.

Szczególne sytuacje

9. Jeżeli piłka opuszczając pole gry przewróci lub złamie chorągiewkę różną, i nie ma możliwości jednoznacznej oceny przez którą linię (bramkową czy boczną) piłka opuściła pole gry, sędzia nakazuje wznowić grę:
  - rzutem od bramki, jeżeli piłkę ostatnio zagrał zawodnik drużyny atakującej,
  - wrzutem, jeżeli piłkę ostatnio zagrał zawodnik drużyny broniącej.
10. Symboliczne rozpoczęcie gry przez osobę postronną może mieć miejsce jedynie na zawodach o specjalnym charakterze (mecze pokazowe, dobroczynne itp.). Jednakże po dokonaniu rozpoczęcia przez osobę postronną piłka powinna być cofnięta w punkt środkowy i grę winien rozpocząć zawodnik zgodnie z Przepisami Gry.

ARTYKUŁ 9 – Piłka w grze i poza grą

Piłka w grze i poza grą

1. Jeżeli sędzia omyłkowo przerwał grę gwizdkiem, nie może ona być kontynuowana zawołaniem lub gestem sędziego. Wznowienie gry nastąpi rzutem sędziowskim w miejscu, gdzie znajdowała się piłka w chwili przerwania gry.
2. Przewinienie (nawet ewidentne), na które sędzia nie zareagował sygnałem gwizdka, nie stanowi o przerwaniu gry, a zawodnicy winni ją kontynuować.

ARTYKUŁ 10 – Jak zdobywa się bramkę

Zdobycie bramki

1. Bramka może być zdobyta z:
  - rozpoczęcia gry,
  - akcji,
  - rzutu od bramki,
  - rzutu karnego,
  - rzutu wolnego bezpośredniego,
  - rzutu z rogu.
2. Bramka nie może być zdobyta bezpośrednio z:
  - rzutu sędziowskiego,
  - rzutu wolnego bezpośredniego, jeżeli piłka wpadnie do bramki wykonawcy rzutu,
  - rzutu wolnego pośredniego,
  - wrzutu,Rzutu z rogu, jeżeli piłka wpadnie do bramki wykonawcy rzutu.

Uznanie bramki

3. Sędzia uznaje bramkę będąc całkowicie przekonany, że została zdobyta w sposób prawidłowy. Fakt przekroczenia przez piłkę całym obwodem linii bramkowej między słupkami bramkowymi i pod poprzeczką sędzia winien stwierdzić osobiście. W okolicznościach, które uniemożliwiają sędziemu stwierdzenie tego faktu, uznaje on bramkę jedynie na podstawie informacji związkowego sędziego asystenta.

4. Sędzia uznaje zdobytą bramkę poprzez wyciągnięcie ramienia w kierunku punktu środkowego pola gry.
5. Przed uznaniem bramki i wskazaniem ręką na punkt środkowy pola gry, sędzia powinien wzrokowo skontaktować się z sędzią asystentem, celem uzyskania potwierdzenia prawidłowości zdobytej bramki.
6. Jeżeli piłka uderzyła sędziego na polu gry i po odbiciu się od niego wpadła do bramki, to bramka tak zdobyta winna być uznana, zakładając że wcześniej nie naruszono Przepisów Gry.
7. Jeżeli piłka przekroczyła całym obwodem linię bramkową między słupkami bramkowymi i pod poprzeczką, mimo niezgodnej z Przepisami Gry interwencji zawodników drużyny broniącej, to sędzia musi uznać bramkę. Próba niezgodnej z przepisami interwencji zawodników drużyny broniącej musi być ukarana indywidualnie.

Nieuznanie bramki

8. Sędzia, mimo podjętej decyzji o uznaniu bramki i wskazaniu ręką na punkt środkowy, może zmienić swoją decyzję, ale jedynie przed wznowieniem gry.
9. Jeżeli w czasie gry, z niewiadomej przyczyny, poprzeczka nie znajduje się na właściwym miejscu, a piłka przeszła w świetle bramki linię bramkową poniżej miejsca, w którym powinna znajdować się poprzeczka, sędzia bramki takiej uznać nie może. Ustala z organizatorem czas realny do dokonania naprawy bramki i po jej dokonaniu grę wznowi rzutem sędziowskim z miejsca, w którym znajdowała się piłka w momencie stwierdzenia uszkodzenia. W wypadku braku możliwości dokonania naprawy bramki, sędzia zakończy zawody.
11. Bramka jest zdobyta, gdy piłka całym swoim obwodem przekracza linię bramkową pomiędzy słupkami bramkowymi i pod poprzeczką. Jeżeli jednak po wskazaniu ręką na punkt środkowy, a przed wznowieniem gry sędzia zauważy sygnalizację sędziego asystenta, który stwierdzi, że przed zdobyciem bramki drużyna atakująca naruszyła Przepisy Gry i sędzia uzna zasadność tej sygnalizacji, to bramka taka nie może być uznana. Gra zostanie wznowiona rzutem wynikającym z naruszenia Przepisów Gry.

ARTYKUŁ 11 – Spalony

Sędzia asystent, który ma wątpliwości czy zawodnik jest spalony czy nie, musi powstrzymać się od sygnalizacji. Sytuacje wątpliwe należy zawsze rozstrzygać na korzyść drużyny atakującej. Również sędzia musi być przekonany, że zawodnik jest aktywny w grze, zanim podejmie decyzję o spalonym.

Spalony

1. Zawodnik podczas zawodów może wielokrotnie być uznany za spalonego i nie podlega karze indywidualnej z tytułu uporczywego naruszania Przepisów Gry.
2. Zawodnik będący na pozycji spalonej może być uznany za spalonego przed zagranie lub dotknięciem piłki, jeżeli zdaniem sędziego żaden inny jego współpartner nie będący na pozycji spalonej, nie ma możliwości zagrania piłki. Jednak sędzia podejmując decyzję o spalonym musi być pewnym, że zawodnik ten dotknie lub zagra piłkę.
3. Zawodnik, który w momencie dotknięcia bądź zagrania piłki przez współpartnera znajduje się na pozycji spalonej, może być uznany za spalonego wtedy, gdy przed kolejnym dotknięciem lub zagranie piłki przez współpartnera lub rozmyślnym, w rozumieniu postanowień Art.11, zagranie przez przeciwnika, bierze udział w grze lub przeszkadza przeciwnikowi. Jeżeli natomiast piłka po zagranie lub dotknięciu jej przez współpartnera zawodnika znajdującego się na pozycji spalonej:
  - odbije się od słupka, poprzeczki bądź przeciwnika lub,
  - odbije się rykoszetem od przeciwnika lub,
  - zagrana zostanie w wyniku rozmyślnej parady obronnej przeciwnika,
 to ten zawodnik może być uznany za spalonego zarówno wtedy, gdy odnosi korzyść z przebywania na tej pozycji, jak i gdy przeszkadza przeciwnikowi.

Przewinienia na zawodniku, który jest spalony

4. Jeżeli zawodnik naruszył przepisy Artykułu 12 w odniesieniu do przeciwnika, który jest spalony, to zawodnik ten może jedynie zostać ukarany stosowną karą indywidualną. Gra musi być wznowiona rzutem wolnym pośrednim za spalonego.

Opuszczenie pola gry dla uniknięcia spalonego

5. Zawodnik, który opuścił pole gry dla uniknięcia spalonego, musi powrócić na nie najpóźniej po zakończeniu akcji, z której się wyłączył. Powrót tego zawodnika na boisko musi mieć charakter neutralny, to znaczy zawodnik ten nie może włączyć się ponownie do tej akcji, ani też nie może on odnieść żadnej korzyści z powrotu na pole gry. Powrót tego zawodnika na pole gry nie wymaga zgody sędziego.

Korzyść przy spalonym

6. Sędzia może stosować korzyść przy spalonym tak jak w przypadku innych przewinień.

ARTYKUŁ 12 – Gra niedozwolona i niewłaściwe postępowanie

Piłka nożna jest sportem walki i fizyczny kontakt pomiędzy zawodnikami jest normalnym i dopuszczalnym elementem gry, jednak zawodnicy muszą grać, respektując postanowienia Przepisów Gry w Piłkę Nożną oraz zasady fair play.

Poważne, rażące faule oraz gwałtowne agresywne zachowania są dwoma kategoriami przewinień, zdecydowanie przekraczającymi dopuszczalny poziom fizycznej agresji i karanymi, zgodnie z postanowieniami Artykułu 12, wykluczeniem z gry.

Obecne Przepisy Gry pomijają pojęcie rozmyślności w ocenie postępowania zawodnika w walce o piłkę (poza przypadkiem dotknięcia piłki ręką), zastępując pojęcie rozmyślności pojęciami: **nieostrożność, nierozważność i użycie nieproporcjonalnej siły**. Sędziowie zaś winni oceniać skutek postępowania zawodnika, a nie przyczynę jego postępowania. Zawodnik nie może tłumaczyć swego ataku dobrymi intencjami jeżeli np. atak ten wykonał z użyciem nieproporcjonalnej siły, rażąco poza granicami normalnej gry, narażając tym samym przeciwnika na niebezpieczeństwo lub powodując jego kontuzję.

Atakowanie ciałem

1. Przepisy Gry nie zabraniają atakowania ciałem przeciwnika przez dwóch zawodników jednocześnie, zakładając, że każdy z nich swój atak wykona w sposób prawidłowy.
2. Samo w sobie zetknięcie się ciał atakującego piłkę zawodnika i bramkarza nie stanowi naruszenia Przepisów Gry.

Atakowanie nogami

3. Atak wślizgiem jest dozwolonym sposobem walki o piłkę, o ile nie jest wykonany w sposób nieostrożny, nierozważny bądź z użyciem nieproporcjonalnej siły.

Uderzenie

4. Uderzenie może zawierać użycie jakiegokolwiek przedmiotu (włączając piłkę), jak również i część ciała, np. dłoń, ramię, głowę.
5. Usiłowanie uderzenia lub kopnięcia przeciwnika podlega takiej samej karze, jak czyn faktycznie dokonany. Określenie „usiłowanie uderzenia” lub „usiłowanie kopnięcia” należy rozumieć w ten sposób, że zawodnik nie uderzył (kopnął) przeciwnika tylko dlatego, że przeciwnik uchylił się przed uderzeniem lub kopnięciem.
6. Zawodnik, który uderza, kopie lub usiłuje uderzyć/kopnąć przeciwnika, współpartnera bądź każdą inną osobę, czyniąc to w sposób, który jest poważnym rażącym faulem bądź gwałtownym agresywnym zachowaniem, musi być wykluczony z gry. Jeżeli natomiast kopnięcie lub uderzenie zostało dokonane w walce o piłkę nierozważnie bądź poza grą w sposób uznany przez sędziego za niesportowy, winny zawodnik powinien zostać ukarany napomnieniem.
7. Jeżeli zawodnik wymachuje łokciami i ramionami w walce o piłkę, będąc zbyt blisko przeciwnika i czyni to bez należytej ostrożności aż do zaistnienia kontaktu z ciałem przeciwnika, sędzia winien zastosować sankcje karne w zależności od oceny stopnia dynamiki zachowania. Ataki przy użyciu łokci, względnie ramion, wykonane z nieproporcjonalną siłą i gwałtownością, muszą być bezwzględnie karane wykluczeniem winnego zawodnika z gry.
8. Jeżeli tuż po zdobyciu bramki (ale przed wznowieniem gry) sędzia dostrzegł sygnalizację sędziego asystenta, który stwierdził, że kilka sekund wcześniej (przed zdobyciem bramki) bramkarz drużyny, która zdobyła bramkę uderzył w twarz przeciwnika we własnym polu karnym, to bramka taka uznana być nie może. Sędzia wykluczy z gry bramkarza, a grę wznowi rzutem karnym przeciwko drużynie bramkarza.

Udzielanie kar indywidualnych

9. Jeżeli sędzia ma udzielić zawodnikowi kary indywidualnej, winien wezwać go do siebie, zapisać numer i drużynę karanego zawodnika oraz rodzaj przewinienia i okazać mu właściwy kolor kartki w wyprostowanej i uniesionej ręce. Z postępowania sędziego musi jednoznacznie wynikać, który zawodnik został ukarany. Sędzia może wskazać drugą ręką na osobę ukaranego zawodnika – jednoznacznie go ustalając. W przypadku, gdy znajduje się on w grupie zawodników, sędzia winien odejść kilka kroków od tej grupy, wezwać zawodnika i dopiero wtedy pokazać mu stosowną kartkę, w zależności od rodzaju przewinienia. W szczególnych sytuacjach sędzia może postępować przy udzielaniu kary indywidualnej w sposób umożliwiający mu skuteczne zarządzanie sytuacją.
10. Obowiązek identyfikacji i odnotowania ukaranego zawodnika spoczywa na wszystkich członkach zespołu sędziowskiego.
11. Zawodnik, który został wykluczony z gry, musi bezzwłocznie opuścić pole gry, jego bezpośrednie otoczenie i strefę techniczną. W przypadku, gdy zawodnik ten ociąga się lub odmawia opuszczenia pola gry, sędzia informuje kapitana jego drużyny, że zawody zostaną zakończone przed upływem ustalonego czasu gry,

jeżeli zawodnik ten w ciągu dwóch minut nie opuści boiska i jego bezpośredniego otoczenia. Wykluczony zawodnik nie może zajmować miejsca na ławce dla zawodników rezerwowych, niezależnie od ubioru, w jakim się znajduje.

12. Jeżeli sędzia ma udzielić zawodnikowi napomnienia, lecz zanim zdąży to uczynić, zawodnik ten popełnia następne wykroczenie karane indywidualnie napomnieniem, to zawodnik ten zostanie wykluczony z gry (czerwona kartka), ale przedtem trzeba mu pokazać żółtą kartkę.
13. Jeżeli zawodnik już wcześniej ukarany napomnieniem, ma zostać wykluczony z gry w następstwie ukarania go drugim napomnieniem, sędzia musi pokazać mu najpierw żółtą kartkę i bezpośrednio po tym czerwoną kartkę tak, aby było oczywiste, że zawodnik został wykluczony za drugie przewinienie podlegające napomnieniu, a nie za przewinienie karane bezpośrednim wykluczeniem z gry.
14. Po wykluczeniu zawodnika z gry, wznowienie gry następuje po opuszczeniu pola gry i jego bezpośredniego otoczenia przez ukaranego zawodnika.
15. Zawodnikowi, który w czasie przerwy w grze popełnia przewinienie podlegające karze indywidualnej, sędzia – jeżeli zauważył przewinienie – musi udzielić stosowną karę przed wznowieniem gry.
16. Jeżeli sędzia przerwał grę i przystąpił do czynności związanych z ukaraniem zawodnika karą napomnienia, względnie wykluczenia, grę można wznowić jedynie po zakończeniu tych czynności.
17. Po zakończeniu czynności związanych z nałożeniem kary indywidualnej, gra musi być wznowiona sygnałem gwizdka.
18. Sędzia ma prawo do udzielania napomnień i wykluczeń od momentu wejścia na pole gry do chwili opuszczenia go po końcowym gwizdku. Jeżeli sędzia zakończył sygnałem gwizdka jedną z części zawodów, względnie całe zawody, i po tym fakcie zawodnik dopuścił się naruszenia Przepisów Gry podlegających karze napomnienia lub wykluczenia, a sędzia znajduje się jeszcze na polu gry lub w jego bezpośrednim otoczeniu, udzielenie kary sygnalizuje pokazaniem zawodnikowi stosownej kartki.
W pozostałych przypadkach sędzia swoje działanie ograniczy do poinformowania kapitana jego drużyny o nałożonej karze.

Kary indywidualne na zawodach drużyn młodzieżowych

19. Na zawodach juniorów starszych i młodszych obowiązują kary indywidualne przewidziane w Przepisach Gry w Piłkę Nożną (kartki żółte i czerwone).
20. Na pozostałych zawodach drużyn młodzieżowych (o ile regulamin rozgrywek ZPN nie określa inaczej) nie przewiduje się udzielania zawodnikom kary napomnienia. Zawodnik, który popełnia przewinienie karane napomnieniem, na zawodach drużyn młodzieżowych otrzymuje karę wychowawczą w postaci czasowego wykluczenia z gry na 3, 5 lub 10 minut, w zależności od ciężaru przewinienia.
21. Zawodnik, który został ukarany czasowym wykluczeniem z gry, nie może być w czasie odbywania kary wymieniony na innego zawodnika,
22. Podczas odbywania kary czasowego wykluczenia z gry zawodnik ma obowiązek oczekiwania w pozycji stojącej poza polem gry na wysokości linii środkowej w odległości minimum 1 metra od linii bocznej.

ARTYKUŁ 13 – Rzuty wolne

Sygnalizacja sędziego

1. Przyznanie rzutu wolnego sędzia sygnalizuje wyprostowanym ramieniem w kierunku linii bramkowej drużyny, przeciwko której zarządził jego wykonanie.

Sposób wykonania

2. Zawodnicy drużyny, której przyznano wykonanie rzutu wolnego mogą wykonać go pomimo niezachowania przepisowej odległości od piłki przez zawodników drużyny przeciwnej.
3. Jeżeli po ustawieniu piłki w miejscu przewinienia drużyna wykonująca rzut wolny, z jakiegokolwiek powodu (np. nieprawidłowej odległości zawodników drużyny przeciwnej od piłki) nie wykona go natychmiast, sędzia z własnej inicjatywy wstrzymuje wykonanie rzutu wolnego, informuje wykonawcę, że rzut będzie wykonany na jego polecenie i dopiero po przesunięciu zawodników drużyny przeciwnej na odległość co najmniej 9,15 m od piłki, daje sygnał gwizdkiem na wykonanie rzutu wolnego.

Zachowanie zawodników drużyny wykonującej rzut wolny

4. Jeżeli wykonawca rzutu wolnego reklamuje nieprawidłową odległość przeciwnika od piłki, sędzia powinien wstrzymać wykonanie rzutu, polecić zawodnikom drużyny przeciwnej odsunąć się na przepisową odległość i dopiero po wykonaniu tego polecenia, dać sygnał gwizdkiem na wykonanie rzutu.
5. Jeżeli sędzia zarządzi, że rzut wolny wykonywany będzie na sygnał gwizdkiem, a wykonawca nie czekając na sygnał, wykona ten rzut, to bez względu na okoliczności sędzia musi ukarać napomnieniem winnego zawodnika, a rzut wolny musi być powtórzony.
Nie ma znaczenia w tej sytuacji, czy z wykonanego rzutu wolnego została zdobyta bramka, czy np. piłka została wybita przez bramkarza na rzut z rogu lub opuściła pole gry obok bramki.

ARTYKUŁ 14 – Rzut karny

Zawodnik wykonujący rzut karny

1. Jeżeli wykonawca rzutu karnego wykona go przed sygnałem gwizdka na jego wykonanie, to bez względu na wynik rzutu karnego, sędzia zarządzi jego powtórzenie.
2. Jeżeli sędzia zarządził powtórne wykonanie rzutu karnego, nie jest konieczne, aby wykonał go ten sam zawodnik.
3. Wykonanie rzutu karnego przez dwóch zawodników tej samej drużyny jest dozwolone, o ile sposób tego wykonania nie koliduje z zasadami określonymi w Przepisach Gry.

Obrona rzutu karnego

4. Bramkarz może poruszać się na linii bramkowej, ale nie może opuszczać jej do czasu zagrania piłki.
5. Dla obrony rzutu karnego bramkarz może zamienić się funkcją z zawodnikiem z pola za zgodą sędziego. Jeżeli po wykonaniu rzutu karnego gra nie będzie kontynuowana, zawodnicy ci nie muszą zmieniać swoich ubiorów. Bramkarz dla obrony rzutu karnego może być zastąpiony przez zawodnika rezerwowego, zakładając że dozwolona liczba zmian nie została wykorzystana.
6. Bramkarz, który odmawia obrony rzutu karnego zachowuje się niesportowo i zostanie ukarany napomnieniem, a w przypadku ponownej odmowy – wykluczeniem z gry, po uprzednim udzieleniu mu drugiego napomnienia.

Rozstrzygnięcie rzutu karnego

7. Jeżeli sędzia da mimowolny sygnał gwizdkiem zanim znane jest rozstrzygnięcie rzutu karnego, rzut karny musi być powtórzony.

Szczególne sytuacje

8. Jeżeli podczas wykonywania rzutu karnego piłka została wprowadzona do gry, ale zanim wiadomy stał się jego wynik, nastąpiła awaria oświetlenia, to po usunięciu jej, rzut karny musi być powtórzony.
9. Jeżeli sędzia przedłuża czas gry tylko na wykonanie rzutu karnego zarządzonego w ustalonym czasie gry, musi o tym powiadomić kapitanów drużyn.
10. Jeżeli drużyna grająca w siedmiu zawodników zostanie ukarana rzutem karnym, a w rezultacie popełnionego przewinienia jeden z jej zawodników zostanie wykluczony z gry, sędzia kończy zawody nie zezwalając na wykonanie rzutu karnego.

Zarządzenie rzutu karnego

11. Zarządzenie rzutu karnego sędzia sygnalizuje zdecydowanie wskazując wyprostowanym ramieniem na punkt karny, z którego rzut ma być wykonany.
12. Piłka musi być umieszczona nieruchomo na punkcie karnym. Przy wykonywaniu rzutu karnego zawodnik wykonujący rzut nie może z jakichkolwiek powodów umieścić piłki obok punktu karnego, bez względu na stan nawierzchni pola gry w tym miejscu.
13. Rzut karny może być wykonany tylko na sygnał gwizdkiem sędziego.

ARTYKUŁ 15 – Wrzut

Wprowadzenie piłki do gry

1. Wrzut wykonywany z jakiegokolwiek innego miejsca niż to, w którym piłka przeszła linię boczną pola gry, musi być uznany jako wrzut wykonywany niewłaściwie. W przypadku zaistnienia takiej sytuacji, sędzia nakaze wykonać wrzut drużynie przeciwnej.
2. Świadome uderzenie piłką o ziemię przed wykonaniem wrzutu, nie jest zabronione. Zawodnik nie narusza również Przepisów Gry, gdy przed wykonaniem wrzutu piłka przypadkowo wypadnie mu z rąk.
3. Wrzut jest wykonany prawidłowo, jeżeli wykonawca wrzutu ma część każdej stopy na lub za linią boczną, względnie część stóp na polu gry, a pięty na linii bocznej. W trakcie wykonania wrzutu obie stopy muszą mieć kontakt z podłożem.
4. Wykonanie wrzutu z rozbiegu nie jest zakazane pod warunkiem, że w momencie wrzutu wykonawca nie oderwie stóp od podłoża i wykona go z miejsca, gdzie piłka uprzednio opuściła pole gry.
5. Wykonanie wrzutu z wykorzystaniem akrobacji dla osiągnięcia lepszego efektu, względnie z pozycji kucznej, jest dozwolone, o ile spełnione zostaną warunki zawarte w niniejszym Artykule.
6. Wykonanie wrzutu z pozycji klęczącej, względnie siedzącej, jest niedozwolone.
7. Nadanie piłce kierunku lotu jedną ręką, a wrzucenie jej na pole gry drugą, narusza Przepisy Gry. W takiej sytuacji wrzut zostanie przyznany drużynie przeciwnej z tego samego miejsca.
8. Jeżeli po prawidłowo wykonanym wrzucie piłka odbije się od sędziego znajdującego się na polu gry lub od podłoża i wyjdzie poza linię boczną, ponowny wrzut wykona drużyna przeciwna.

9. Jeżeli po nieprawidłowo wykonanym wrzucie piłka bezpośrednio trafiła do zawodnika drużyny przeciwnej, sędzia nie może zezwolić na kontynuowanie gry i stosować korzyści. Wrzut winien być prawidłowo wykonany przez drużynę przeciwną.
10. Zawodnik, który rozmyślnie opóźnia wykonanie wrzutu, winien zostać napomniany. Wrzut wykonuje ta sama drużyna.

ARTYKUŁ 16 – Rzut od bramki

Wprowadzenie piłki do gry

1. Jeżeli z rzutu od bramki piłka nie przekroczy pola karnego i wpadnie bezpośrednio do bramki wykonawcy rzutu lub też w obrębie pola karnego przekroczy linię bramkową na zewnątrz słupków bramkowych, rzut musi być powtórzony, ponieważ piłka zanim opuściła pole gry, nie została wprowadzona do gry.
2. Jeżeli z rzutu od bramki piłka przekroczy bezpośrednio własną linię bramkową poza polem karnym, grę należy wznowić rzutem z rogu.

Zachowania zawodników drużyny nie wykonującej rzutu od bramki

3. Po zarządzeniu rzutu od bramki, zawodnicy drużyny przeciwnej powinni niezwłocznie opuścić pole karne, aby rzut mógł być wykonany bez straty czasu. Celowe ociąganie się z opuszczeniem pola karnego należy traktować jako niesportowe zachowanie.

Sygnalizacja sędziego

4. Rzut od bramki sędzia zarządza wskazując wyprostowanym ramieniem pole bramkowe, z którego ma być wykonany rzut.

ARTYKUŁ 17 – Rzut z rogu

1. Sędzia i sędzia asystent sprawdzają po swoich stronach prawidłowe ustawienie piłki w polu różnym do wykonania rzutu z rogu.
2. Jeżeli piłka w sposób jednoznaczny opuściła pole gry na rzut z rogu, sędzia wskazuje wyprostowanym ramieniem na pole równe, z którego ma być wykonany rzut.
W przypadku braku jednoznaczności, sędzia oprócz wymienionych wyżej wskazań ręką, daje również sygnał gwizdkiem.

PROCEDURY MAJĄCE NA CELU WYŁONIEŃ ZWYCIĘZCY MECZU

Rzuty z punktu karnego wykonywane w celu wyłonienia zwycięzcy meczu

1. Jeżeli kapitanowie obydwu drużyn uzgodnili, że odmawiają wykonywania rzutów z punktu karnego, pomimo faktu, że taką procedurę przewiduje regulamin rozgrywek, sędzia odstępuje od dalszych działań, opisując całą sytuację w sprawozdaniu.
2. Jeżeli podczas wykonywania rzutów z punktu karnego piłka pękła po zetknięciu się ze słupkiem lub poprzeczką, nie przekraczając linii bramkowej, rzutu tego nie należy powtarzać.
3. Wszyscy zawodnicy, którzy nie są kontuzjowani, muszą brać udział w wykonywaniu rzutów z punktu karnego.
4. Podczas wykonywania rzutów z punktu karnego, drużyna, która w trakcie meczu nie wykorzystwała limitu zmian, nie może dokonać wymiany zawodnika na rezerwowego przed wykonywaniem rzutów. Jedynie ci zawodnicy, którzy są na polu gry w chwili zakończenia zawodów mogą wziąć udział w wykonywaniu rzutów z punktu karnego. Powyższe zasady nie dotyczą bramkarzy.
5. W wypadku awarii sztucznego oświetlenia, która ma miejsce na stadionie po zakończeniu dogrywki lub w trakcie wykonywania rzutów z punktu karnego, sędzia wyznaczy realny czas na naprawę oświetlenia. Jeżeli okaże się, że nie ma możliwości dokończenia rywalizacji, o wyniku zadecydują ustalenia regulaminu rozgrywek.

STREFA TECHNICZNA

1. Tylko jedna osoba w danej chwili jest upoważniona do przekazywania taktycznych wskazówek swojej drużynie. Osoba ta może przesunąć się do przodu strefy i przebywać tam bez ograniczeń, ale cały czas musi

się odpowiednio zachowywać. Osobom przebywającym w strefach technicznych nie wolno głośno komentować ani krytykować decyzji sędziowskich.

W przypadku naruszenia tego zapisu, sędzia ma prawo nakazać osobie zachowującej się nieodpowiedzialnie opuszczenie strefy technicznej. Osoba ta powinna być usunięta poza ogrodzenie boiska i nie może przebywać w tunelu prowadzącym do szatni. Zachowanie tej osoby sędzia musi opisać w sprawozdaniu.

2. W strefie technicznej obowiązuje zakaz palenia tytoniu. Wszelkie próby obejścia tego przepisu (np. palenie tzw. e-papierosów) będą traktowane przez sędziów tak samo, jak palenie tytoniu.

SĘDZIA TECHNICZNY ORAZ REZERWOWY SĘDZIA ASYSTENT

SĘDZIA TECHNICZNY

Na zawodach szczebla centralnego regulamin rozgrywek wymaga udziału sędziego technicznego. Jego wyznaczenie odbywa się według następujących zasad:

- w zawodach Ekstraklasy – sędzia techniczny winien posiadać uprawnienia do prowadzenia co najmniej zawodów II ligi,
- w zawodach I ligi – sędzia techniczny winien posiadać uprawnienia do prowadzenia co najmniej zawodów III ligi,
- w zawodach II ligi – sędzia techniczny winien posiadać uprawnienia do prowadzenia co najmniej zawodów IV ligi.

Sposób delegowania sędziów technicznych określa Kolegium Sędziów PZPN.

Obowiązki przed zawodami:

- przybycie na miejsce zawodów co najmniej 90 minut (w Ekstraklasie 120 minut) przed wyznaczoną godziną ich rozpoczęcia,
- zgłoszenie się do sędziego i omówienie z nim zasad współpracy oraz podporządkowanie się ustaleniom wydanym przez sędziego,
- sprawdzenie, czy sprawozdanie zostało wypełnione prawidłowo oraz sprawdzenie tożsamości zawodników, jeżeli zachodzi taka potrzeba,
- uczestniczenie w odprawie przedmeczowej sędziów,
- nawiązanie kontaktu z obiema drużynami celem przeprowadzenia, w oznaczonym czasie, wstępnej kontroli ubioru zawodników,
- kontakt z obsługą medyczną i udzielenie instruktażu dotyczącego postępowania w przypadku kontuzji zawodników,
- poinformowanie osób towarzyszących drużynom, zajmujących miejsca na ławkach dla zawodników rezerwowych o ich obowiązkach i uprawnieniach,
- dokonanie, zgodnie z Przepisami Gry, oceny przygotowania pola gry i jego najbliższego otoczenia, ze szczególnym zwróceniem uwagi na sposób oznakowania linii poszczególnych pól, ustawienia chorągiewek, prawidłowości zamocowania siatek bramkowych, umocowania bramek,
- sprawdzenie ustawienia stanowiska dla pełnienia swoich obowiązków (np. stolik i krzesło) – między ławkami dla zawodników rezerwowych oraz kontrola elektronicznych lub tradycyjnych tablic wymiany zawodników,
- sprawdzenie stanu przygotowania piłek do gry i omówienie współpracy z chłopcami do podawania piłek,
- włożenie kompletnego ubioru sędziowskiego pod dres (kurtką).

Obowiązki w czasie zawodów:

- nadzór nad wymianą zawodników,
- kontrola obydwu ławek dla zawodników rezerwowych wraz ze strefami technicznymi,
- sygnalizowanie dokonywanej wymiany zawodników za pomocą tablic informacyjnych,
- opieka nad piłkami zapasowymi,
  - pozostawanie do dyspozycji sędziego i pomaganie mu w prowadzeniu zawodów poprzez:
    - utrzymywanie kontaktu wzrokowego z sędziami w celu udzielenia im pomocy – notowanie wszelkich nałożonych kar indywidualnych (żółte i czerwone kartki), wymian zawodników oraz ewentualnych przypadków rzucania materiałów pirotechnicznych lub innych przedmiotów (kto, gdzie, kiedy) na pole gry lub w jego najbliższym otoczeniu,
    - działanie w roli pośrednika w przypadku rozwiązywania problemów, które mogłyby stać się przyczyną przerwania zawodów lub zakończenia ich przed upływem ustalonego czasu gry,
    - nawiązanie kontaktu wzrokowego z sędzią, który na około 2 minuty przed upływem ustalonego czasu gry lub ewentualnych dogrywek, przekazuje za pomocą umówionych gestów czas, jaki zostanie dodany do czasu gry. Sędzia techniczny tuż przed upływem ustalonego czasu gry połowy zawodów, to jest w 44. minucie i około 55. sekundzie, informuje zawodników i publiczność, za pomocą tablicy wymiany zawodników, o ile minut sędzia przedłużył daną część zawodów. Sędzia techniczny unosi oburącz tablicę ponad głową i pokazuje ją we wszystkich kierunkach (na wprost pola gry i w obu kierunkach pod kątem 45 stopni do pola gry), przytrzymując ją w każdym położeniu przez około 5 sekund,
    - obserwacja zachowań osób przebywających na ławkach dla zawodników rezerwowych, niedopuszczanie do eskalacji wydarzeń oraz informowanie o ich niewłaściwym postępowaniu,

- uzgodnienie z sędzią – po pierwszej połowie zawodów oraz po ich zakończeniu – swoich notatek (przed wypełnieniem sprawozdania z zawodów przez sędziego),
- kontrola stref technicznych – raczej w sposób zapobiegawczy, niż konfrontacyjny.

Obowiązki po zawodach:

- nadzór nad zejściem zawodników oraz działaczy do szatni; zajmując taką pozycję, aby być świadkiem ewentualnych incydentów. Sędzia techniczny nie wchodzi na pole gry, ale przebywa w okolicach stref technicznych,
- opuszczenie płyty boiska jako ostatni, mając przed sobą wszystkich zawodników, działaczy i sędziów,
- złożenie sędziemu pełnego raportu z wydarzeń na polu gry, ustalając z nim liczbę i rodzaje kar indywidualnych (napomnienia, wykluczenia z gry), wymiany zawodników i inne istotne zdarzenia. Sędzia techniczny musi także poinformować sędziego o swoich spostrzeżeniach i wydarzeniach, które miały miejsce poza polem widzenia trójki sędziowskiej, a przede wszystkim informuje sędziego o nieodpowiednich zachowaniach jakichkolwiek osób przebywających na ławkach dla zawodników rezerwowych i w strefie technicznej, sporządzając sprawozdanie z zawodów, które winien przekazać sędziemu.

Niezależnie od powyższych zapisów, priorytetem w pracy sędziego technicznego pozostaje pomoc sędziemu w ocenie wydarzeń boiskowych.